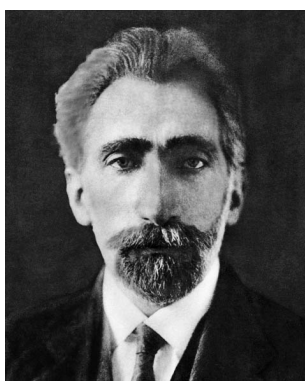

А. С. Павлишин

Крушельницький Антін Володиславович

КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ Антін Володиславович (псевд. і крипт.: А. К., І. Ф. [разом з І. Франком], С., С-ий, Володиславич, Журбенко, Педагог, Не-Педагог, Спокійненський, S., S-уї; 23. 07(04. 08). 1878, м. Ланцут, нині Підкарп. воєводства, Польща – 03. 11. 1937, урочище Сандормох поблизу м. Медвеж'єгорськ, Карелія, РФ) – письменник, перекладач, літературознавець. Чоловік [Марії](#), батько [Володимири](#), [Івана](#), [Богдана](#), [Тараса](#), дід [Лариси](#) та [Марії](#), прадід [Тетяни](#) Крушельницьких. Член львів. молодіж. самостійниц. групи «Молода Україна», Укр. радикал. партії. Закін. гімназію у м. Перемишль (нині Підкарп. воєводства) та філос. факультет Львів. університету (1901), де його наставником був [М. Грушевський](#). Співвидавець ж. «Молода Україна» (1900–03), співроб. ж. «ЛНВ» (1900–13), г. «Буковина» (Чернівці, 1901), ред. органу укр. нар. вчительства у Галичині г. «Прапор» (1907–12). Викладав у гімназіях на Станіславщині, зокрема у м. Коломия (1902–05, 1908, 1926), Станіслав (нині Івано-Франківськ, 1905, 1908), Долина (1914), був дир. приват. г-зій: укр. – у м. Городенка (1912–18, з перервами) та Рогатин (1925–26), євр. – у Коломиї (1926). У 1915 – бургомістр Городенки; у квітні–серпні 1919 – Міністр освіти УНР в уряді *Б. Мартоса*, який діяв у м. Кам'янець-Подільський (нині Хмельн. обл.). У жовтні 1919 на чолі пед. місії УНР виїхав до Відня з метою видання підручників для укр. шкіл. Заснував видавн. акц. товариство «Земля», видавництва «Чайка», «Вернигора», «Дзвін», «Українська школа», «Поступ», «Час», редагував шкіл. хрестоматії з укр. літ-ри. 1923 учителював в Ужгороді. 1925 повернувся у Галичину. Упорядковував книжки літ. серії «Живі струни», серійні вид. «Літературні характеристики українських письменників». Видавав ліворадикал., радянофіл.

ж. «Нові шляхи» (1929–32) і «Критика» (1933), в яких публікував свої твори та літ.-крит. статті. За пропаганду політики українізації в УСРР його переслідувала польс. влада (ув'язнення, заборона видавн. проектів).

Твори К. познач. впливом реалізму і модернізму, зокрема соц.-психол. зб. оповідань «Пролетарі» (1899), «Світла і тіни» (1900), «Серце» (1901), «Артистичні душі» (1902), «Із книги життя» (1906), «Буденний хліб» (1920), «Ірена Оленська» (1921). Про життя галиц. суспільства, 1-у світову війну і Визв. змагання 1917–21 написав романи та повісті «Рубають ліс» (1918), «Змагання», «Як пригорне земля», «Як промовить земля», «Дужим помахом крил» (цикл «Перемога»), «Надаремне», «У хуртовині» (усі – Київ; Відень; Львів, 1920–21), «Гомін Галицької землі (1918–19)» (Х., 1930), «Біг у сутінках» (1930, журнал. публікація). Драми «Семчишини» (1901), «Артистка» (1902), «Герої» (1903), «Чоловік честі» (1904), «Зяті», «Філістер» (обидві – 1905), «Орли» (1907), «Тривога» (1910, оновлена версія 1920) присвяч. родинно-побут. і сусп. тематиці. Автор пр. «Літературно-критичні нариси» (Станіслав, 1908), «Іван Франко: Поезія» (Коломия, 1909) та ін. Переклав низку творів із нім. (Б. Б'єрнсон, Г. Гауптманн, С. Гедін, А. Георг, Г. Ібсен), польс. (Г. Запольська, С. Жеромський, Е. Ожешко, В. Оркан, Б. Прус, С. Пшибишевський, Г. Сенкевич), рос. (Г. Яблочков), франц. (Ж. Рішпен) мов. Видав зб. «Перли українського письменства» (Станіслав, 1908), 4 вип. «Вибраних творів українського письменства» (Коломия, 1910), «Вибір з українського народного письменства» (1920), повний комплект посібників для вивчення укр. літ-ри в гімназії. У травні 1934 емігрував із родиною до УСРР, оселився у Харкові. 6 листопада 1934 заарешт., 28 березня 1935 засудж. до 10-ти р. ув'язнення. Покарання відбував у Соловец. таборах (РФ), де засудж. до розстрілу. Реабіліт. 1957. Архів К. зберігається у ЦДІА України у Львові (ф. 361 «Антін Крушельницький – український письменник», ф. 311 «Редакція журналу “Нові шляхи”»).

Рекомендована література

1. Рудницький М. Доля одного таланту // Вітчизна. 1961. № 7;
2. Трофимук С. Антін Крушельницький – кореспондент Івана Франка // Жовтень. 1968. № 9;
3. Романчук Б. Літературна Коломия // Коломия й Коломийщина. Філадельфія, 1988;
4. Погребенник Ф. Антін Крушельницький // З порога смерті: Письменники України – жертви сталін. репресій. Вип. 1. К., 1991;
5. Дубина М. Антін Крушельницький. К., 1993;
6. Крушельницька Л. Рубали ліс...: Спогади галичанки. Л., 2001;
7. 2008;
8. Л.; Нью-Йорк, 2002;
9. Антін Крушельницький – письменник, публіцист, педагог: Мат. до бібліографії та епістоляр. спадщини. Л., 2002;
10. Справа А. Крушельницького [№ П-5186] // Остання адреса: Розстріли соловец. в'язнів з України у 1937–38. Т. 1. К., 2003;

11. Чаграк Н. Педагогічні погляди і просвітницька діяльність Антона Крушельницького. Ів.-Ф., 2004;
12. Рубльов О. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939). К., 2004;
13. Тарасюк П., Тарасюк Т. Слово – на вагу кулі. Ж., 2006.

Бібліографічний опис:

Крушельницький Антін Володиславович / А. С. Павлишин // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-221>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).